

שוב להיפגש עם הצלילים: תרפיה במוסיקה בנימה אישית

מאת: דורית אמיר, תל אביב: רסלינג (2017)

סקירה ע"י: אפרת רוגינסקי, נגנית גיטרה קלסית, מטפלת במוסיקה, רכזת טיפול באמנויות מתי"א חפר-שרון, מדריכה ומלמדת במגמה לטיפול במוסיקה, בייס לטיפול באמנויות אוניברסיטת חיפה.

במוסיקה, ועל שום מה פונים מטפלים רבים להחליף את הצלילים בפסיכותרפיה מילולית.

בפרקים 2-5 מוצגים פילוסופיות העומדות ביסודו של הטיפול במוסיקה, ותחומי דעת עיקריים עליהם הוא מבוסס: פסיכולוגיה, מוזיקולוגיה חדשה ומדעי המוח. לכל תחום מוקדש פרק המתאר גישות מקצועיות עדכניות, ובפרט כאלה הקרובות יותר לתפיסת המחברת. ההתמקמות בין פסיכולוגיה, מוסיקה ורפואה מציירת היטב את תפיסתה של אמיר: רב תחומית, הוליסטית, כזו השואפת לאפשר לבעלי מגוון צרכים ויכולות ליהנות מן הטיפול במוסיקה. אמיר מתעכבת כאן לדון באותנטיות, בפמיניזם, בפילוסופיות של העצמה, פסיכולוגיה חיובית, ורפואה סלוטגנית, המשתייכות כולן לתפיסה ההומניסטית והחברתית שהיא מובילה. בתארה את חקר המוח בנוגע למוסיקאליות, ואת הקשר הנוירולוגי בין מוסיקה לנפש חוזרת המחברת ומבהירה כיצד המוסיקה הינה מרכזו העוצמתי, הייחודי של הטיפול במוסיקה.

בפרקים 6-7 מתוארת התפתחות המקצוע כפי שהיא באה לידי ביטוי ברחבי העולם: אחדות מן הגישות מסתייעות במוסיקה להשגת מטרות חיצוניות, ואחרות מתייחסות למוסיקה עצמה כאל דרך לשיפור איכות החיים. ישנן גישות מילוליות יותר וכאלה שמקדשות מיוזיקינג, מטפלים הנשענים על תיאוריה חוץ מוסיקאלית ואחרים, הדוגלים ביצירת תיאוריה ייחודית לטיפול במוסיקה. לבסוף מציגה אמיר את הגישות הממקמות את הטיפול בחדר הסגור, אל מול אלה המוציאות אותו אל המרחב הציבורי. לדברי הכותבת אין מדובר כפי שנהוג לחשוב בגישות דיכוטומיות אלא במגוון אפשרויות לגיטימיות, שכחוט השני עוברים בהם המיוזיקינג וההקשבה כאלמנטים מרכזיים. המיוזיקינג לטענתה אינו מתקיים ללא הקשבה אמיתית, המהווה כלי התערבות ממשי, מזין ומחייב עבור המטופל. פרשנות המחברת לנושאים הנ"ל מודגמת באמצעות מספר תיאורי מקרה.

הטיפול במוסיקה הישראלי הוא יצואן הולך ומשתבח של כתיבה אקדמית מקצועית, ואולם מבחינת הפרסום בעברית אנו עדיין נמצאים חסרים מאוד. **שוב להיפגש עם הצלילים** בהוצאת רסלינג, הוא ספרה הרביעי של אמיר היוצא לאור בישראל לאחר שלושה ספרים בהם שימשה כותבת יחידה או עורכת שותפה. פרסומים אלה מכסים טווח רחב של נושאים שבין קליניקה, מחקר, יסודות והתפתחות המקצוע. הם נותנים במה למטפלים וחוקרים נוספים, ומהווים תרומה קריטית לספרות הטיפול במוסיקה בעברית.

פרופסור דורית אמיר עוסקת בטיפול, הדרכה, הוראה, מחקר וכתיבה בתרפיה במוסיקה מזה 40 שנה. היא הקימה וניהלה עד לאחרונה את המחלקה לטיפול במוסיקה באוניברסיטת בר אילן, חניכה והדריכה דורות של מטפלים, הרצתה ופרסמה ברחבי העולם. בספר זה מסכמת אמיר את תפיסתה המקצועית העדכנית הנובעת מן הידע הקיים, מנסיונה, אך גם מחוויתיה האישית. אכן, בהקדמה לספר מתוארים ההסטוריה המשפחתית והמוסיקאלית של הכותבת, לימודיה, ועבודתה המגוונת בטיפול במוסיקה. גם הפרקים הסוגרים את הספר מציגים מבט אישי יותר על חזונה של הכותבת עבור הטיפול במוסיקה והמטפלים במוסיקה פה, בישראל.

בראשית הספר, נעה אמיר מתיאוריה לפראקטיקה, מהכללי לאישי, תוך שהיא מעדכנת את הקורא בטווח רחב של נושאים בטיפול במוסיקה והאופן בו התפתחו במהלך העשורים האחרונים: בפרק 1 היא נוגעת בהגדרת המקצוע, בפיתוח זהות מקצועית ובגישות טיפוליות מגוונות. במרכזו של הטיפול במוסיקה מוצב המשולש: מטפל-מטופל-מוסיקה, ובעיבורו ה-Musicking: המעשה המוסיקאלי-טיפולי. המיוזיקינג מתואר כאלמנט המגשר בין הגישות השונות לטיפול במוסיקה, והמאפשר פנייה אל מגוון קהלי יעד. שאלות טעונות מתחומינו מטופלות כאן: מדוע נעדרת לעיתים המוסיקה מטיפול-

שנתון למעשה בידינו שלנו - מנוסח ובהיר: אנושיות, אותנטיות, אחריות קהילתית, למידה אינסופית ובעיקר – מוסיקה.

אפרת רוגינסקי efrat.roginsky@gmail.com

כעת מממשת אמיר את הבטחתה לנגיעה אישית. בפרקים 8-9 היא מקרבת את הקורא לזהותה כאישה ישראלית שורשית, נצר למשפחה ניצולת שואה, ומציגה טיפולים שערכה עם נשים נפגעות טראומה, ואת עבודתה בהקשרים רב-תרבותיים. בפרק זה מודגמים הלהט והשליחות אותן חווה הכותבת בנוגע למטופלות שלה, ומומחשת חשיבותו הטיפולית של המיוזיקינג. המוסיקה משמשת כאן במגוון תפקידים: לעיתים היא הטריגר המוליד קושי אצל המטופלת, או התימה הרגשית, הכלי לחקירה בטיפול, ליצירת קשר ותקשורת, ולעיתים, המיכל בו מתרחש התהליך הטיפולי. המהלך הרחב החינוכי-תיאורטי שהובילה אמיר בפרקים הקודמים, מתנקז כאן לתיאור אינטימי אשר ממחיש היטב את דמותה ותפיסותיה כאדם, אישה ומטפלת.

הפרקים האחרונים בספר עוסקים במורשת מקצועית. פרק 10 עוסק בהדרכה. דמות המדריך, האלתור המוסיקאלי ככלי מהותי לשכלול הדיון ולשיפור יכולות המודרך. פרק 11, קצר ומסקרן מציג את המחקר מבוסס האמנות. אמיר מציעה לנסות ולבחון את הפוטנציאל של אופנות מחקרית זו עבור המקצוע שלנו. פרק 12 הסוגר את הספר נוגע בטיפול במוסיקה בישראל. אמיר עוסקת בקצרה בנושאי הזהות המקצועית, ההכשרה, מחקר ופוליטיקה. היא מציינת את ההתקדמות שחלה כאן בתחומי ההכשרה, המחקר והכתיבה, וקשיים ניכרים כגון מיעוט הפרסום בעברית, ומדיניות המבזרת את עבודת המטפל על פני מספר מועט של שעות במספר רב של מקומות עבודה – מצב מחליש ומתיש. שליחותה של הכותבת עבור הטיפול במוסיקה הישראלית מודגמת לאורך הספר כולו בחשפה (בהסכמה) את שמותיהם ועבודתם של מטפלים במוסיקה מקומיים נוספים פרט אליה, ובכך היא מאפשרת לקורא לחוש חלק מקהילה מקצועית קיימת ומתפתחת.

מובן שהצעתה של כותבת כה מנוסה ומגוונת מקצועית להציג את עצמה ממקום אישי וקרוב, עשוייה לעניין מאוד מטפלים במוסיקה בישראל. בנוסף, עשוי ספר זה לשמש נאמנה מטפלים במוסיקה פעילים המעוניינים לשפר את היכרותם עם מפת המקצוע העולמית, להתוודע לאופנויות נוספות בעבודה, כותבים וחוקרים מעניינים, לברר לעצמם שאלות מקצועיות מהותיות ולמקם את עבודתם על פני הרצף שמציירת פה אמיר בסבלנות ובהרחבה. לעיתים נחוצה נשימה ארוכה על מנת לנוע על פני הטווח הרחב של נושאים המקבלים כאן כיסוי, להכיל ולהבין את התנועה מעולמי למקומי, מתחומים אחרים לטיפול במוסיקה, מכללי לאינטימי. לעיתים יש צורך לעצור ולהתעמק בדמות או בנושא עליהם כתבה אמיר. ספר זה עשוי לשמש טריגר להרחבה והעמקה, ללמידה, להתעניינות. הוא מכיל מאגר רעיונות ושמות שכדאי לקורא להמשיך וללמוד, וחזון עבור המקצוע בישראל